

Лопатинський Ю.М., Сідляр М.В. Сучасний екологічний вимір інклюзивності: безпекова перспектива. *Інклюзивна парадигма повоєнного відновлення України: виміри та безпековий контекст*: матеріали наукового колоквиуму. Одеський національний технологічний університет. (Одеса, 24 вересня 2025 року). Одеса: Астропринт, 2025. С. 291-294.

**ЛОПАТИНСЬКИЙ Ю. М.**

д. е. н., професор, професор кафедри  
бізнесу та управління персоналом

**СІДЛЯР М. В.**

аспірант кафедри бізнесу та  
управління персоналом  
Чернівецький національний університет  
імені Юрія Федьковича

### **СУЧАСНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОСТІ: БЕЗПЕКОВА ПЕРСПЕКТИВА**

У сучасних умовах глобальної нестабільності, посилення кліматичних викликів і масштабного зростання ризиків для довкілля питання врахування ролі та впливу різних факторів набуває особливого значення. Так, новітні екологічні виклики вимагають переосмислення підходів до інклюзивності через призму

безпекової парадигми. Нинішнє загострення безпекових викликів, з одного боку, «традиційні» кліматичні зміни, деградація екосистем і втрата біорізноманіття, з іншого, непропорційно впливають на вразливі групи населення, створюючи нові форми екологічної нерівності та загрози національній безпеці окремих країн і регіонів.

Інклюзивність, яка зазвичай асоціюється з подоланням соціальної нерівності та розширенням можливостей для різних соціальних верств, все частіше розглядається крізь призму екологічних детермінант. Екологічний вимір інклюзивності означає не лише доступ до природних ресурсів чи екологічних благ, але й рівність у можливостях адаптації до екологічних загроз, участь у виробленні екологічної політики та отримання корисного ефекту від сталого розвитку загалом.

У зазначеному контексті безпекова перспектива є ключовою. З одного боку, екологічні ризики та наслідки екологічної деградації безпосередньо впливають на соціальну стабільність, спричиняючи нові виклики для національної та регіональної безпеки. З іншого боку, саме інклюзивність у прийнятті рішень і розподілі ресурсів може зменшити соціальні конфлікти та підвищити стійкість суспільства до екологічних загроз сьогодення. Отже, екологічна інклюзивність постає не лише «як гуманістичний ідеал», але й як важливий чинник безпеки. Безпекова перспектива дозволяє проаналізувати, як екологічні загрози впливають на різні соціальні групи, створюючи нові форми вразливості та поглиблюючи існуючі нерівності.

Як зазначають О. Павлов та інші, потенціал, галузева та соціально-економічна спрямованість інклюзивного розвитку в Україні мають свої особливості внаслідок реформи децентралізації державної влади й управління, залежать від стану сільського соціально-просторового середовища, зокрема – розвитку об'єднаних територіальних громад і нових районів як сільсько-міських агломерацій, повинні бути спрямовані на подолання просторових диспропорцій

[1]. На думку В. Лагадієнка та інших, ситуація ускладнюється наявністю значних ризиків в агросфері, тож аграрії повинні використовувати комплексний підхід до управління ризиками, отже найбільш ефективним підходом є поєднання декількох стратегій одночасно, що дозволяє знизити негативний вплив непередбачуваних факторів [2]. За обґрунтованою позицією Н. Купріної та інших, необхідною є модернізація аграрного сектору в системі національної економіки, інноваційні інструменти якої забезпечать розвиток аграрної сфери [3]. Погоджуємося із зазначеним баченням науковців.

Дослідження згаданих та інших вчених засвідчують, що країни з вищим рівнем соціальної інклюзивності мають і кращі показники екологічної політики та управління ризиками. Інституційні механізми, які залучають місцеві громади, вразливі групи населення, бізнес і громадянське суспільство до прийняття екологічних рішень, формують більш стійку систему захисту довкілля. При цьому безпековий вимір полягає не лише у запобіганні екологічним катастрофам, а й у забезпеченні екологічної справедливості, що є фундаментальною умовою довгострокової соціальної стабільності.

У досліджуваному контексті особливу роль відіграє аграрний сектор, де питання екологічності та безпеки переплітаються з інклюзивністю у доступі до землі, води, сучасних технологій. В умовах війни й післявоєнного відновлення України ця проблематика набуває ще більшої гостроти: відновлення природного середовища, розмінування земель, запобігання деградації ґрунтів і водних ресурсів, що неможливе без широкої участі місцевих громад та різних соціальних груп. Екологічні проблеми по-різному впливають на різні групи громадян. Безпекова перспектива в цьому випадку полягає у формуванні таких механізмів управління, які водночас мінімізують екологічні ризики і зміцнюють соціальну згуртованість.

Отже, екологічний вимір інклюзивності у безпековій перспективі можна визначити як системний підхід до формування політик і практик, що враховують

потреби різних груп населення, забезпечують рівний доступ до екологічних ресурсів і водночас зміцнюють здатність суспільства протистояти екологічним загрозам. Перспективи пов'язані із застосуванням міждисциплінарних підходів – поєднання екологічних, соціальних і безпекових факторів. Для України важливо сформулювати власні індикатори і механізми реалізації програм і моніторингу, адаптовані до соціальних, демографічних, екологічних, безпекових перспектив. Саме зараз важливо інтегрувати екологічний вимір інклюзивності в безпекову політику.

### Список використаних джерел

1. Pavlov O., Pavlova I., Pavlov O. Jr, Didukh S., Lagodiienko V. Inclusive development of rural-urban agglomerations of Ukraine: Capacity, sectoral and socio-economic orientation, trends. *European Countryside*. 2025. Volume 16 (2). P. 337–359. DOI: <https://doi.org/10.2478/euco-2024-0019>.
2. Лагодієнко В. В., Басюркіна Н. Й., Лагодієнко Н. В., Копитко В. І., Богданов О. О. Основні стратегії мінімізації ризиків в агросфері. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. № 1. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-1-9>.
3. Купріна Н., Осадчий М., Баранюк Х. Інноваційні інструменти забезпечення розвитку агропромислового виробництва та його модернізації в системі національної економіки. *Food Industry Economics*. 2025. Volume 17 (2). P. 39-48. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v17i2.3167>.